

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้คนประสบความสำเร็จ ที่ผ่านมารัฐบาล
การศึกษายังมีปัญหามาก คือ ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การศึกษา
ไทยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับระบบโครงสร้างและกระบวนการให้ถูกต้อง การจัด
การศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้
คุณธรรมและจริยธรรม ในการพัฒนาคนจะต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กอปรกับการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปให้ทันสมัยกับ
ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 11) ได้กำหนดว่า การจัด
การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน
มีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ
และเต็มศักยภาพ เพื่อให้เป็นไปตามบทพระราชบัญญัติดังกล่าว มีปัจจัยหลายอย่างที่จะนำไปสู่
ความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอน เพราะว่าหัวใจของการเรียนการสอน คือ
กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน นั่นหมายถึง การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติ
การอภิปราย การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้ต้องใกล้เคียงกับสภาพจริงในวิถีชีวิต
ของผู้เรียน ชุมชน และในสังคมนั้น ๆ

บุคคลที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนต้องมีความรู้
มีทักษะ และจะต้องเตรียมตัวเองให้มีความพร้อมในด้านการบริการความรู้ เตรียมแหล่งข้อมูล
ให้ผู้เรียน สามารถศึกษาค้นคว้าได้ตามต้องการ วางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์
จุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
ดังที่ ยุทธนา ปฐมวรชาติ (2547, หน้า 23) ได้กล่าวไว้ว่า การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ดี
เพียงใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียน
ต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสภาพการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการการเรียนรู้หรืออำนวยความสะดวก

ความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของผู้เรียนในสังคมหรือประเทศชาติ

ส่วน ฌรงค์ รมณียกุล (2543, หน้า 69) ได้กล่าวว่า ครูที่ดีมักจะมีการเตรียมตนเองเพื่อความมั่นใจในการดำเนินงานสั่งสอนและอบรมผู้เรียน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ประกอบกับการฝึกปฏิบัติให้เจริญงอกงามทางจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี รู้จักสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ โดยที่ครูจะมีพฤติกรรมดังนี้ คือ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ได้พูดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วางแผนการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และครูยังส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นผลของการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักการจัดลำดับขั้นตอน มีการวางแผนที่ดีในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้ได้คำตอบหรือผลงานที่น่าพึงพอใจ นอกจากนั้นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่าเป็นบุคลากรหลักที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้ดี ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเข้าใจถึงหัวใจของการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่ง อุษณีย์ โพธิสุข (2543, หน้า 42) ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรวางนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสร้างกลไกในการจัดระบบการเรียนรู้ที่ครบวงจรทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู ตลอดจนแนวทางจัดทำหลักสูตรใหม่ เปลี่ยนระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การจัดสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการวางมาตรฐานการจัดการศึกษา การวางแผนตรวจสอบคุณภาพการเรียนรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องกำหนดกลยุทธ์โดยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมถึงการเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาอบรมพัฒนาเยาวชนของชาติในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อชาติบ้านเมือง

ในขณะที่ สุภรณ์ สถาพงษ์ (2545, หน้า 33) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องมีการปรับความคิด จะต้องเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องทำงานในลักษณะที่มีทีมงานที่รักและสามัคคี

พร้อมใจกันผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งโรงเรียน (Whole school approach) ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในระบบคุณภาพ (Total Quality Management = T.Q.M) คือทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ นำการบริหารแบบธรรมาภิบาล (Good governance) ลงสู่สถานศึกษา เพื่อให้ครูทุกสาระวิชาเปลี่ยนวัฒนธรรมในการทำงาน หันมาทำงานเป็นทีมที่จะมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความมุ่งหวังของสังคม สามารถนำพาสังคมไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 อำเภอปาย มีลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ห่างไกลความเจริญ ทุรกันดาร เป็นชนกลุ่มน้อย ส่วนมากมีนักเรียนสองภาษา ได้รับนโยบายการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากบทสรุปการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบ้านไทรงาม อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2546 , หน้า 16 – 18) สัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 70 พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากครูยังอาศัยเนื้อหาในหนังสือเรียนเป็นหลัก และใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ผลการสังเกตพฤติกรรมครูผู้สอนในห้องเรียน พบว่าครูยังใช้สื่อการเรียนการสอนน้อย ไม่สามารถจัดกิจกรรมสนองต่อความต้องการของผู้เรียนเท่าที่ควร ส่วนทางด้านมาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน พบว่า ครูยังใช้เทคนิคการสอนแบบเดิม การประเมินผลผู้เรียนในบางกลุ่มสาระยังประเมินโดยเน้นไปที่ข้อสอบมากกว่า แฟ้มสะสมงาน ผลสรุปการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 59 โดยภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าครูจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนก็ควรจะได้การพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพอยู่ในระดับที่สูงขึ้น แต่การที่จะพัฒนาครูและผู้เรียนเพียงอย่างเดียว นั้น อาจจะไม่ใช่เพียงพอสำหรับการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ควรจะมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ทั้งด้านโครงสร้างการบริหารและการจัดการ การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนครูในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ

ขณะเดียวกัน รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านปางแปก (2548, หน้า 47 – 48) ผลการประเมินด้านผู้บริหารมาตรฐานที่ 18

สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในเกณฑ์ พอใช้ ด้านครู มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในเกณฑ์ พอใช้ จากผลการประเมินดังกล่าวเป็นเพราะว่าครูขาดโอกาสในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผล การเรียนการสอน เนื่องจากครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย แต่การนำผลการสรุป รายงานประจำปีและผลการประเมินจากบุคคลภายนอกมาพิจารณาว่าผู้บริหารและครูยังขาด ประสิทธิภาพนั้นไม่เพียงพอ นั้นหมายความว่า ควรพิจารณาถึงด้านอื่นประกอบด้วย เช่น ด้านการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านสื่อสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ การนิเทศภายใน ฯลฯ และถือว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญในการส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กร จึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่จำเป็นในการบริหารซึ่งจะต้องดำเนินการให้บรรลุ ตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลการศึกษา ในครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนของสถานศึกษา

ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีการศึกษา 2548

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารุ่นนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ คือ การพัฒนาบุคลากร วัสดุ สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ศัพท์บางคำในความหมายและขอบเขตจำกัด ดังนี้
บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ควรเกิดขึ้นตามเงื่อนไขและอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งที่บุคคลเหล่านั้นพึงปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ รวมถึงผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำ และดูแลช่วยเหลือแก่ครูที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูที่ปฏิบัติการสอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษารุ่นนี้ อาจสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved